Dollars

Gerard Ouweneel

De komst in 1970 van de uitgave 'Where to watch birds in Britain and Europe' was een openbaring. Voor het eerst las ik waar in Europa welke soorten te vinden waren. Tot in de verste uithoeken van ons werelddeel! Tegenwoordig heeft iedere natie zijn 'Where to watch birds...' en in Engeland heeft inmiddels ook ieder graafschap er één. Ruim dertig jaar geleden echter bracht het verschijnen van John Gooders' boek veel onrust en al spoedig ging mijn lieve echtgenote die 'ornithologische Baedeker' verwensen. Ik niet. In april 1973 ijlde onze Renault langs Duitse autobanen richting Balkan. Inclusief echtgenote Els, zij het met een gezicht van 'vooruit maar weer'. Thuis had ik meeslepende betogen gevoerd over het dat voorjaar tegemoetgaan aan fraaie Griekse stranden, het interessante Istanboel en over de aardige mensen in Roemenië met hun muziek. Maar, toegegeven, eigenlijk waren mijn gedachten veeleer bij de gieren van de Babuna Gorge, de Sporenkieviten van de Nestos Delta, Porto Lágo, de Evros Delta, Burgas in Bulgarije en bij nog een rijtje door Gooders aangeprezen vogeloorden. Ik realiseerde mij dat Els mijn schaduwprogramma doorzag, hetgeen in het Renaultje afbreuk deed aan een ontspannen vakantiesfeer.

Van meet af aan ging er nogal wat mis. Omdat ik, tamelijk lichtvaardig, de datum van de afreis juist vóór het Paasweekeinde had gepland, waren wij niet alleen op de weg. Ook tienduizenden Turken en Joegoslaven dromden zuidoostwaarts. In de Alpen waren de passen nog of weer geblokkeerd, met als gevolg dat bij Hegyeshalom, voor de Hongaarse grens, zich cohorten auto's verdrongen met reizigers die een transitvisum wilden bemachtigen, teneinde via dat land de Alpen te omzeilen. Daar verwerkte men de vloed in een Marxistisch-Habsburgs tempo, zodat twee dagen na vertrek wij nog niet eens Boedapest hadden bereikt. Daarna verliep de tocht voorspoediger. Tot net in Griekenland, op weg naar het ook al aanbevolen Koroniameer bij Thessaloniki. Een paar kilometer na de grens haalde een bejaarde Mercedes ons op de smalle tweebaansweg in. Deze miste de bocht en verdween in de steile vallei, waarin het voertuig zo'n 20 m lager gekanteld tot stilstand kwam. Ik naar beneden.

Aangekomen bij de gebutste auto, begonnen er danig verfomfaaide figuren uit te kruipen. In de auto was nog meer misère. Boven, op de weg, vormde zich een drom luid schetterende Grieken. Omdat niemand tot enig initiatief kwam en mobieltjes nog niet waren uitgevonden, reden wij terug naar de grens om te melden dat een paar kilometer verderop het mis was. Toen verder richting Koroniameer. Het beeld van die over de wegrand naar beneden duikende Mercedes staat nog steeds op het netvlies geëtst.

De Griekse delta's maakten Gooders' beloften moeiteloos waar. 'This is one of the most reliable places in Greece for seeing Isabelline Wheatear' citeerde ik docerend het boekje, toen we over de weg van Alexandroupolis naar Avas reden. Van zulke citaten stond Els inmiddels niet meer paf. Conform de mededeling bleek de soort inderdaad ter plekke aanwezig. Aan de grens tussen Griekenland en Turkije, aan de Evros, was een sfeer alsof de bemanningen van beide grensposten elkaar ieder moment met handvuurwapens te lijf konden gaan. Daarmee vormde de ambiance aan de Turks-Bulgaarse grens een heftig contrast. Aan Turkse zijde lag de grenspost in een woud. Aan zowel het interieur als aan de douaniers leek sinds de tijd van Karl May niets veranderd. Onder het uitroepen van 'Ajax, Ajax' kregen wij een warm onthaal, schouderklopjes en een paar slokken 'met vergunning'. Met deze vloeistof had de

grenspostbemanning die dag kennelijk al eerder kennisgemaakt. Pas later, weer terug in het vaderland, lazen wij dat Ajax de avond voorafgaand aan onze grenspassage had gewonnen van een voetbalelftal uit Athene.
Aan Bulgaarse zijde was het onthaal koeler. Na invulling van formulieren en betaling van een bedrag in dollars, liet men ons voor een paar dagen toe. Nu heb ik in Bulgarije later best fijne dagen doorgebracht, waaronder een gedenkwaardige avond in Sofia. Maar die eerste maal boterde het niet. Het regende zonder ophouden. Op een door Gooders geadviseerde locatie bevond zich alleen een raffinaderij en de faciliteiten in het door ons geselecteerde onderkomen waren hemeltergend. Ondanks langs de kust trekkende Schreeuwarenden, Grielen, Zwarte Ibissen, Vorkstaartplevieren, Roodpootvalken, zwaluwen en nog veel meer, stonden wij dus reeds de volgende dag te wachten op onze beurt om Bulgarije uit en Roemenië in te kunnen reizen. Dat bleek niet simpel. Als chirurgen rond de operatietafel omringde een pelotonnetje rijkelijk van petten, snorren en handvuurwapens voorziene lieden de auto vóór ons. Weer een Mercedes, zij het geenszins bejaard. Hardhandig tastten zij toe. Alle bagage en allerlei artikelen afkomstig uit de auto werden uitvoerig bekeken, betast en geopend. Eén had het voorzien op een zak apenootjes, waarvan hij er een stel pelde onder het uitspreken van 'hasj, hasj'. Dat klonk veel grimmiger dan het 'Ajax, Ajax' van de vorige dag. Wat benepen keken wij toe, denkend aan de omineuze woorden van een kennis met grenservaring in dit land. 'Ze deinzen er niet voor terug de bekleding in je auto open te snijden', had hij ons verzekerd. Begerig gelijk een stel feestgangers met de ambitie er heftig tegenaan te gaan, kwam het groepje af op ons Renaultje. Met veel strijkages overhandigde ik de paspoorten en visa, en begon ik aan een te wijdlopig opgezet verhaal in het Duits over hoe fijn het in hun mooie Bulgarije was geweest, maar dat we nu toch helaas een land verder moesten. Eén van hen begon de paperassen te bestuderen, terwijl zijn trawanten hunkerend toekeken, gelijk brandweerlieden bij een uitslaande brand wachtend op het bevel te beginnen met de bluswerkzaamheden. Breed grijnzend en in hetzelfde soort klompenduits als waarin ik aan mijn goodwill-relaas was begonnen, verklaarde de paspoortfunctionaris dat wij na betaling van tien dollar Bulgarije uit mochten. Daarna stak hij onze papieren in zijn zak, draaide zich om en marcheerde het kantoortje in, waar hij plaats nam achter een loketje. Hem volgend stak ik voor dat loketje een relaas af over het aanzienlijke bedrag aan dollars dat de vorige dag geoffreerd moest worden om zijn mooie natie in te mogen en dat wellicht een vergissing in het spel was nu ook bij vertrek te moeten betalen. Maar weer met die grijns die hem er niet voordeliger uit deed zien, kwam de repliek dat nu het verblijf korter was, wij op een transitvisum het land hadden moeten passeren, welk papiertje tien dollar hoger geprijsd was dan hetgeen wij bij binnenkomst betaald hadden. Omdat 'grijnsman' vooralsnog onze paspoorten bezat en van het kringetje wachtende uniformdragers rond het Renaultje best dreiging uitging, zagen wij in aan het kortste eind te trekken. Ik schoof een twintigdollarbiljet door het loket en wijzend naar een stapeltje dollarbiljetten dat daar al lag, gaf ik te kennen er tien terug te wensen. Maar er kwam een stapeltje levs retour, de nationale valuta, vergezeld van een betoog dat ik die dingen niet mocht uitvoeren, maar kon besteden in het grenswinkeltje, dat een eindje verderop tevergeefs lonkte met 'made in Hong Kong'-achtig aardewerk. Het was goed dat de functionaris geen Nederlands verstond. Begrijpen deed hij mijn getier echter wel en zijn grijns werd allengs onaangenamer. Achter ons voertuig stonden inmiddels ook anderen op visitatie te wachten. Uit die richting kwam de harde stem van een Amerikaan, niet direct de taalklanken die het gehoororgaan strelen, maar wel afkomstig van een volk dat West-Europa al eerder uit de penarie had geholpen. Toen ook. Naast een Volkswagenbusje stond een forse in West-Duitsland gelegerde USAF-man, die wel degelijk een twintigdollarbiljet kon wisselen. Een paar seconden later reikte ik, niet zonder triomf, tien dollar door het loketje. Die werden aanvaard, zij het niet in dank. Uit het houten kotje klonken dreunende geluiden van nijdig aangebrachte stempels en even later stampte de man zijn onderkomen uit, nu zonder grijns. Zonder commentaar kregen wij de paspoorten terug. Met een armgebaar beduidde hij zijn ondergeschikten aan het

Volkswagenbusje te beginnen. Dat deden ze gezwind, met de mime van lieden die al veel te lang hebben gewacht met toeslaan. Gehaast reden wij weg, ongevisiteerd. Nog vaak hebben wij ons afgevraagd hoe die USAF-man met zijn gezin het er heeft afgebracht.